

Five Finger Exercise 3

Geen zinnige kritiek zonder zelfkritiek. Onze productievoorwaarden worden zeker niet alleen bepaald door het beleid, maar ook door het reilen en zeilen van de ons omringende wereld én door ons zelf. Het is noodzakelijk ook de geplogenheden van de creatie, de werkcultuur zoals die in de voorbije decennia werd ontwikkeld te bevragen. Hebben wij ons niet vastgereden in een aantal van onze eigen initieel waardevolle principes? Zijn wij écht alert genoeg in het analyseren van hoe de wereld verandert/veranderd is en hoe wij daarop kunnen reageren? Is de nu toonaangevende generatie zich bewust genoeg van andere manieren van werken die vandaag naast die 'toonaangevende' bestaan? Opnieuw dezelfde vragen: wordt het *credo van een kunst* waarin 'alles kan en mag' niet vaak een alibi voor stuurloosheid, voor 'we doen maar wat'? Is dat dan geen erg negatieve invulling van 'artistieke vrijheid'? Is de scherpheid van de *work in progress*-gedachte niet doorheen de jaren afgevlakt? Is het niet vaak zo dat, vertrekkend vanuit die in se nog steeds valabele gedachte, kleine aanzetten die mogelijk tot een voorstelling zouden kunnen uitgroeien veel te snel voor een publiek geworpen worden en daarna ook niet verder meer worden

aan te raken en uit te diepen: ballet als een historisch gevormd kennissysteem, deconstructie van centraal-perspectief en theatercodes, de verhouding van lichamen en zelfwaarneming, de kloof tussen ballet als ideaalbeeld en de praktijk van het dansen, enzovoort. Wat het boek zo bijzonder maakt, zijn twee centrale lijnen: enerzijds de aandacht voor productievoorwaarden en de emancipatie van de danser in Forsythes werk, en anderzijds de ontwikkeling van een complex, inwendig lichaamsbegrip om met traditie, representatie, ruimte en choreografie om te gaan. Tweemaal een inwendig perspectief van waaruit het werkproces belicht wordt dus – wat Siegmund ertoe brengt niet enkel bijdragen van theaterwetenschappers op te nemen, maar ook vijf teksten van dansers en choreografen van Ballett Frankfurt. 'Forsythe beklemtoont de bekwaamheid van de dansers om hun eigen handelen te beschrijven, om zich met behulp van verbale taal bewust te maken van wat ze doen, hoe en waarom. De werkwijze van de beschrijving betekent de eerste stap naar de mondigheid en emancipatie van de danser, een stap weg van de afhankelijkheid uitsluitend een uitvoerend werktuig te zijn van een oppermachtige choreograaf.' (*Denken in Beweging*, p.15)

Met behulp van interviewfragmenten en de CD-rom *Improvisation Technologies* probeert theaterwetenschapper Sabina Huschka over zelfwaarneming te spreken, wat leidt tot omzwachtelde formuleringen over instincten of een 'focus van de danser die zich naar binnen verliest'. Dit moet 'denken in beweging' zijn, maar hoe zitten die beslissingsprocedures, het denkproces van dansers en hun inwendige lichaamsbegrip nu precies in elkaar? Sterdanser Thomas McManus beschrijft pagina's lang wat hij seconde per seconde denkt, doet en ervaart tijdens een virtuoze solo van drie minuten: als tekst minstens een interessant curiosum. De bijdragen van Dana Caspersen en Prue Lang zijn ongemeen boeiende uiteenzettingen over specifieke technieken van zelfwaarneming, die door hun nauwgezette beschrijving ook van een grote conceptuele helderheid getuigen. Geen geheimzinnig gedoe over artistieke keukengeheimen, wel een inwendige blik op de choreografische spits-technologie die het werk van Forsythe kenmerkt.

Het lichaam denkt door middel van vormen, waarneming, discipline en beweging, zo weet Caspersen. Ze

legt uit hoe ze leerde omgaan met een fysieke afwijking in haar rug, die bij het dansen van complexe partijen pijn veroorzaakte. Niet het lichaam bleek uiteindelijk het probleem, wel de nood om dat lichaam op een alternatieve manier als geheel te *denken*. Nieuwe bewegingsmogelijkheden die Forsythe met zijn dansers ontwikkelde, kwamen zo meestal voort uit complexe denkoefeningen. Hoe snelheid ontwikkelen zonder extra spierkracht te moeten gebruiken? Hoe via 'dis-focus' het blikveld naar achteren vergroten? Hoe het lichaam als een kompas beschouwen dat zich doorheen meervoudige kinesferen navigeert? Via een uiteenzetting over technieken wordt duidelijk waarom Forsythes vocabularium zo vanzelfsprekend licht en wendbaar lijkt, hoe dansers zich via fantoomwaarneming op meerdere plaatsen tegelijk kunnen ophouden, wat precies het verschil is tussen een lichamelijke activiteit en een toestand als bewegingsmotor. De rol van proprioceptie, lichamenlijk geheugen en beslissingsprocedures doordringt het gehele werk van Forsythe, het zijn lichaamsconcepten die de betekenisruimte ervan ingrijpend mee bepalen. Omdat Forsythe kennissystemen choreografeert, geeft zijn werk ook aanleiding tot deze specifieke, inwendige benadering, waarbij het 'hoe' en 'waarom' vanzelfsprekend op één lijn komen te liggen in het schrijven.

Jan Fabre

Observaties van een creatieproces, zo luidt de ondertitel van *Corpus Jan Fabre*, het boek dat theaterwetenschapper Luk Van den Dries schreef over Jan Fabres podiumwerk. Een uitvoerig studiodagboek beschrijft het werkproces van *Parrots and Guinea Pigs* in de zomer van 2002: 'De hele curve wordt uitgetekend, compleet met euforie, crisis, uitputting, het zwalpen en het houvast.' Aantekeningen en beschouwingen over de werkwijze koppelt Van den Dries aan een zoektocht naar het 'scheppingsmoment' en 'hoe de persoonlijke verbeeldingswereld van Jan Fabre tot stand komt.' (*Corpus Jan Fabre*, pp. 3-4) Dat alles wordt aangevuld met uitgebreide interviews met Fabre en enkele naaste medewerkers, een inleidend essay over lichaamsbeelden in Fabres werk, een oeuvre-overzicht en een dik katern kleurfoto's van Troubleyn-huisfotograaf Wonge Bergmann.

Het opsplitsen van al die verschillende elementen is

L E X I C O N V A N D E T E C H N O C U L T U U R

Orwell, George Engelse schrijver en vader van het grimmige *'Big Brother is watching you'*. Met deze slogan vat Orwell in *Nineteen Eighty-Four* (1949) zijn eigen dysto-

pische toekomstvisie samen. In het jaar 1984 zou de wetenschapper het midden houden tussen een psycholoog en een inquisiteur, die onderzoekt hoe psychofarmaca, shockthe-

rapie, hypnose, psychoterreur en marteling mensen onder de duim kunnen houden. De samenleving reproduceert deze totalitaire houding in een verfijnd netwerk waarin